

A PATENT Egyesület észrevételei az ÁNTSZ szeptember 19-i reakciójához júliusban közzétett, az abortusz-tanácsadásokról szóló tanulmányunkra vonatkozóan

Az ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatala 2014. szeptember 17-én közleményben reagált a PATENT Egyesület 2014 júliusában közzétett tanulmányára, mely a terhesség-megszakítást megelőző kötelező védőnői tanácsadáson tapasztaltakat kívánta feltérképezni.

A közlemény számos pontban bírálja a PATENT kutatását, kritikai észrevételeit az ÁNTSZ azonban csak ritkán indokolja, illetve támasztja alá tényekkel, adatokkal.

Leginkább azt tartjuk sajnálatosnak, hogy tanulmányunk megállapításai csak irányunkba tett heves támadást váltottak ki az ÁNTSZ részéről, ahelyett, hogy a Családvédelmi Szolgálatok tevékenységének fejlesztése, felhasználóbarát működésének elősegítése irányába mozdította volna el a Hivatalt. Ezúton jelezzük, hogy a PATENT Egyesület munkatársai, mint azt a múltban is több ízben kezdeményeztük, továbbra is nyitottak egy szakmai megbeszélésre az ÁNTSZ illetékeseivel.

A közlemény szerint tanulmányunk „a Családvédelmi Szolgálatok munkáját koncepciózusan rossz színben tünteti fel” (bek. 1). Ezzel a megállapítással azért nem tudunk egyetérteni, mert a tanulmány külön kitér a pozitív példát mutató gyakorlatra (17. o.), és a tanulmány folyamán többször is hangsúlyosan kitértünk a védőnők nehéz helyzetére. Többször kiemeltük, hogy jogsértésről csak az esetek 13%-ban számoltak be az interjúalanyok, melyből az következik, hogy a tanácsadások 87%-ában a terhes nők nem tapasztaltak jogukat sértő tevékenységet.

Azt, hogy a CSVSZ-ek működésére 2005. óta nem érkezett hivatalos lakossági panasz (bek. 1), azzal tudjuk indokolni, hogy Magyarországon az emberek jogtudatossága sajnos a kívánatos szint alatt van. Ha valaki esetleg ismeri is a panasz- és jogorvoslati folyamatokat, akkor is halovány az esély arra, hogy jogorvoslathoz folyamodik, főleg az abortuszhoz hasonló, társadalmi és érzelmi töltettel telített ügyekben, ahol a rövid időablak bezárultával, utólag ráadásul már nincs is „nyernivalója”. Jogvédő szervezetként számos olyan panasszal találkozunk, mind az abortusz, mind a nők elleni erőszak témájában, ahol a panaszos az eljárással kapcsolatos félelemből (megbélyegzés, reviktimizáció, megaláztatás, az állami hatalomtól, döntéshozóktól és azok hozzáállásától való félelem) végül úgy dönt, nem tereli hivatalos útra az ügyét. Az ÁNTSZ számára éppen ezért a kutatási eredmények értékes információt tartalmaznak arra nézve, hogy valójában történnek-e olyan esetek, amelyek során a tanácsadáson résztvevő méltósága sérül, valamint az ÁNTSZ közleményében többször is ismételtlen elítélt nyomásgyakorlás és manipuláció megtörténik.

Ehhez a témához kapcsolódik, hogy az ÁNTSZ-közlemény kiemeli: „A Patent Egyesület felmérésének bevallottan *‘nem volt célja reprezentatív képet adni arról, hogy országos szinten milyen a jogsértő, és a korrekt, kiegyensúlyozott tanácsadások aránya’*” (bek. 5). Ez valóban így van, és Egyesületünk kezdettől fogva nyilvánvalóvá tette, hogy bár igyekeztünk minél több nőt megkérdezni, célunk az volt, hogy kutatási kérdéseinkre - hogy történnek-e jogsértések az abortusz-tanácsadásokon - választ kapjunk. Kérdésünk nem az volt, hogy az összes tanácsadási alany közül hányat ér megaláztatás, manipuláció vagy nyomásgyakorlás, illetve hogy az összes, tanácsadáson megfordult nő közül hányan érzik vagy interpretálják úgy, hogy ezek történtek velük. Azt kutattuk, hogy lehetőséget ad-e a jelenlegi jogkörnyezet, eljárás és infrastruktúra arra, hogy e jogsértések megtörténjenek. E kérdésre azt a választ találtuk, hogy igen, előfordul ilyen, és igen, lehetőséget ad.

Mivel az ÁNTSZ láthatólag pozitívként tekint arra, hogy panasz az OTH-hoz nem érkezett, úgy reméljük, hogy ha érkezett volna - akár egy, kettő, vagy egy tucat - ezt komolyan vették volna, és nem mellőzték volna azzal a felkiáltással, hogy egy, kettő vagy egy tucat panasz “nem reprezentatív”.

Az interjúk utcán történő lebonyolításának kérdésében (bek. 3) sajnos nem volt választásunk, de kutatóink ügyeltek rá, hogy elsősorban olyan CSVSZ-központokhoz látogassanak el, ahol van olyan félreeső külső tér (pl. park), ahol az interjút a lehető legnyugodtabb körülmények között lehet lebonyolítani. Ahol erre nem volt lehetőség, ott is igyekeztek a lehetőségekhez képest zajmentes környezetet találni, valamint felajánlották az alanyoknak az interjúk zárt térben történő lebonyolítását. Azok az alanyok azonban, akik vállalkoztak a válaszadásra, túlnyomó többségben gyorsan szeretnék volna letudni az interjút, és ott, helyben. Mindezek mellett tény és való, hogy a fokozottabb intimitás, ha lett volna ilyen lehetőségünk, nyilvánvalóan kívánatosabb interjúkörnyezetet biztosított volna, amelyben esetleg többen mesélnek nekünk kellemetlen, vagy akár pozitív élményeikről (általában azonban a zavaró külső hatások inkább a negatív, mint a

pozitív élmények megosztásában korlátozzák a válaszadót).

Az ÁNTSZ közleménye szerint „további probléma, hogy [az összefoglalóból] az tűnik ki, mintha minden várandós nő a terhesség megszakítása mellett döntene vagy akarna dönteni.” Véleményünk szerint az összefoglalóból az tűnik ki, hogy azok a teherbe esett nők, akik abortuszhoz akarnak folyamodni, és ezért részt kell venniük a kötelezően előírt abortusz-tanácsadáson, *valóban* úgy döntöttek már, hogy abortuszhoz akarnak folyamodni, *épp ezért* kell részt venniük az előírt kötelező tanácsadáson, minthogy ez döntésük megvalósításának törvényi feltétele.

Lehetséges, hogy van olyan nő, aki úgy folyamodik abortuszért, és vesz részt az előfeltételként szabott kötelező tanácsadáson, hogy az abortuszt illető döntése még nem teljesen végleges, ezt azonban domináns többségnek tekinteni igen szakmaiatlan előfeltételezésekre vall. Az abortusz-tanácsadáson való részvételre kötelezett, abortuszt kérvényező nők túlnyomó többsége az ÁNTSZ feltételezésével ellentétben azonban nem dilemmázik, hanem döntött, abortuszt kérvényez, csak épp törvényileg kötelezve lett a tanácsadáson való részvételre; s ez az ÁNTSZ-közleményben is citált statisztikákkal is alátámasztható. Az ÁNTSZ közleményének hozzáállása tovább erősíti azt a benyomásunkat, hogy a nők döntése alapvetően minimalizálva van az eljárás során, hiszen úgy írja le az abortuszhoz folyamodó, tanácsadásra kötelezett nőket, mint döntés előtt álló személyeket. Ez esetleg abban az esetben lenne igaz, ha minden egyes terhes nőnek el kellene mennie abortusz-tanácsadásra, függetlenül attól, hogy tervezik-e megtartani a magzatot, és e tanácsadás során mind az abortusz, mind a terhesség kockázatait és életükre való lehetséges hatásait vázolnák nekik. Ez azonban nyilvánvalóan szürreális felvetés.

Annyiban azért remélhetőleg egyetértünk, hogy ha minden, a tanácsadáson résztvevő nő igényt és szükségét érezne a tanácsadásra döntése meghozatalának érdekében, akkor a tanácsadást igencsak értelmetlen volna kötelezővé tenni, hiszen a teherbe esett, „abortuszt fontolgató” nők örömmel fogadnák az állam eme, opcionálisan igénybe vehető szolgáltatását.

Ehelyütt újból hangsúlyozzuk, az abortusz fontolgatása nem kívánt terhességet feltételez, melyet „áldott állapotnak”, „várandósságnak” címkézni az ebben a helyzetben lévő nők valóságának teljes figyelmen kívül hagyása. Az ÁNTSZ közleményében azt sugallja, hogy a PATENT Egyesület a nők jogait előnyben részesíti (bek. 2.) a magzatvédelemmel szemben, ezért szükségét látjuk ismételt tisztázni: szervezetünk szakmai álláspontja, hogy a terhes nő és a magzat jogai egymással nem szembeállíthatóak, s kizárólag az a nő jogosult a magzat sorsáról dönteni, akit a terhesség kihordásával, a szüléssel és a gyermek felnevelésével járó következmények érintenek. Ebbe a döntésbe kívülálló harmadik személynek nincsen joga beleszólni, sem közvetlenül, sem közvetve.

Az ÁNTSZ közleményén végigvonul az a paradoxon, amelyre a kutatásban is többszörösen felhívtuk a figyelmet, és amelyet láthatólag a Szolgálat nem ismer fel: nevezetesen, hogy míg a nyomásgyakorlás és manipuláció betű szerint tilos a tanácsadáson, maga a tanácsadás célja előírja a nyomásgyakorlást és manipulációt. Ha egy döntést tiszteletben tartunk, azt nem próbáljuk befolyásolni, hanem tiszteletben tartjuk és elfogadjuk.

Tanulmányunk nem tért ki a védőnők képzésének tananyagára, de itt érdemes megjegyeznünk, hogy tisztában vagyunk azzal, hogy a tanulmányban említett manipulációs- és nyomásgyakorlási módszerek a képzési anyag részét képezik. Teszik ezt olyan címszavak alatt, mint például a „mater-érzelmek” felkeltése (ez az ÁNTSZ-közleményben linkelt tematikában is megtalálható), tehát a nő anyai „ösztöneinek” felkeltésére tett igyekezet, és az olyan érzelmi nyomásgyakorló módszerek, amelyek az „ugyanolyan gyerek ez is, mint akik otthon várják!” jellegű kiszólásokra adnak alapot. Ahogy inkoherens és paradox a vonatkozó törvény, úgy inkoherens és paradox a tanácsadás gyakorlati előírása is: nyomásgyakorlás is meg nem is, manipuláció is meg nem is. Épp ez az ellentmondás az, ami miatt, ahogy korábban is említettük, szolidaritásunkat fejeztük ki a tanulmányban a - munkájukat az ellentmondásos irányelvek ellenére is jól végezni igyekvő - védőnők felé.

Budapest, 2014. szeptember 20.